

หยุดแล้วค้นหา

พระอาจารย์สงบ มนสฺสวโร

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๒๕๐๓. เรื่อง “ผลภาวนา”

กราบหลวงพ่อก่อน ภาวนาทำความสงบใจ มีคำบริกรรมอยู่ตลอด แล้วพยายามฝึกหัดใช้ปัญญาน้อมไปพิจารณาธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

จากเมื่อก่อนน้อมไปพิจารณาธรรมมันสะท้อนใจ แต่คราวนี้ไม่ใช่ สักพักมันมีตัวหนึ่งผุดขึ้นมาแทน ผุดขึ้นมาแทรกขึ้นมาเลย ผมกราบขออนุญาตเรียกมันว่าไอ้ตัวขี้เสือก พอสติผมจับมันได้ จับไอ้ตัวขี้เสือกมันได้ สติมันทัน พันใส่โล่ปั๊บ อาการที่เกิดขึ้นคือชนลูกชนพอง มหัศจรรย์ไม่เคยเจอ พอเจอแล้วจับมันได้ พันใส่มันแล้วรู้สึกสะใจมาก กราบอนุญาตถวายหลวงพ่อกับ

ตอบ : อันนี้เวลาผลของการปฏิบัตินะ “ผมทำความสงบของใจๆ” ถ้าทำความสงบของใจมากขึ้นๆ เวลาทำความสงบของใจมากขึ้น นี่เวลาเราประพาสปฏิบัติ

ทำไมต้องทำความสงบ ทำไมต้องทำความสงบ

การทำความสงบใจ เพราะโดยธรรมชาติของเราปุณฺณคนหนา ปุณฺณคนหนา เวลาปุณฺณคนหนา มันนิรวณธรรมมันท่วมหัวใจทั้งสิ้น มันมีความฟุ้งซ่าน มันมีความทุกข์ มันมีกิเลสบีบคั้นมาตลอด เวลาบวชแล้วๆ หรือนักปฏิบัติขึ้นมา ทำความสงบของใจเข้ามาๆ ถ้าใจสงบระงับแล้วมันมีความสุข มันพอมีความสุขไหม เพราะอะไร เพราะมันมีสติปัญญานะ ถ้าเรามีสติปัญญา เรามองถึงการใช้ชีวิต

การใช้ชีวิต โลกที่เขาใช้ชีวิตกัน เขาก็ใช้ชีวิตเหมือนเรา เราก็ใช้ชีวิตเหมือนเขาเหมือนกัน เหมือนกัน แต่มันต่างกัน ต่างกันตรงมีสติปัญญาหรือไม่ ถ้ามีสติปัญญา เราใช้ชีวิตแบบทางโลกเขา ใช้ชีวิตแบบทางโลกเขาด้วยมีศีลมีธรรม คำว่า “มีศีลมีธรรม” มันซื้อสัตย์ใจ

เวลามันซื้อสัตย์ ซื้อกินไม่หมด คดกินไม่นาน เวลาซื้อสัตย์มันบอกถึงกลิ่นของศีลกลิ่นของธรรม บุคคลคนนั้นเวลาถ้าเขาเป็นคนซื้อสัตย์ เขามีศีลมีธรรม มันไปที่ไหน กลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมมันหอมทวนลม แล้วมันคุ้มครองด้วย

แต่ถ้ามันผิดศีลๆ มันทำไปแล้วนะ ผิดศีล อบายมุขสู่อบายภูมิ ถ้าอบายมุขเราไปมั่วซุ่มเราเข้าไปในวงจรของเขา ถ้าอยู่ในปัจจุบันนี้มันก็ผิดกฎหมาย มันก็ติดคุกติดตะราง เวลาสิ้นชีวิตไปอบายภูมิๆ

เวลาพูดถึงสิ้นชีวิตไป ชีวิตนี้ก็มีชีวิตเดียวเท่านั้นนะ ตายแล้วก็จบ

ถ้าตายแล้วก็จบนะ คนเกิดมานะ ต้องเท่ากัน ไม่มีพ่อแม่คนไหนเลยที่บอกลูกเราจะให้ดีกว่าคนอื่น พ่อแม่ทุกคนเลยอยากให้ลูกของเราสุขสุดสุด สุขสุดเลย เห็นไหม เวลาถ้าตายแล้วมันจบไป พอตายแล้วมันจบ เวลามันเกิดมา เกิดมานั้นแตกต่างกันไป

มันมีบุคคลหลายๆ คนมาก เวลาทองคนนี้ไง โอ้ย! ทุกอย่างประสบความสำเร็จไปทั้งสิ้น เวลาทองอีกคนหนึ่งมันจะมีความผิดพลาดไปทั้งสิ้น เวลาเกิดมาแล้วมันก็แตกต่างกัน แต่ก็ลูกของเราทั้งสิ้นนะ ลูกของเรา ลูกของเรา เราปฏิเสธไม่ได้หรอก พันธุกรรมต่างๆ ของเราทั้งสิ้น แต่หัวใจของแต่ละคนมันสร้างมาแตกต่างกันไป นี่พูดถึงเวลาการใช้ชีวิตแบบทางโลกไหม นี่เราใช้ชีวิต

พระก็มาจากคนนะ แล้วถ้าพระมาจากคน ก็เคยผ่านชีวิตทางโลกมาเหมือนกัน ถ้าผ่านชีวิตทางโลกมาแล้ว สิ่งที่มีชีวิตอยู่ทางโลกมันต้องมีการแข่งขัน ต้องมีการกระทำ เรื่องของโลกนะ

มีลูกศิษย์หลายคนนะ เขาอยู่เมืองนอก เขาบอกเขาไม่ชอบเลย เพราะการทำงานระบบแบบฝรั่งมันต้องแข่งขัน ต้องฟรีเซนต์ตัวเองตลอดว่ากูนี้ยอดเยี่ยมกระเทียมดอง บอกเหนื่อยฉิบหายเลย

นี่เขามาเล่าให้ฟังนะ เขาทำงานอยู่เมืองนอก เมืองนอกมันต้องแสดงว่าตัวเองมีความสามารถตลอดเวลา แล้วมันก็เหมือนตัวเองจะต้องแข่งขันตลอดเวลา บอก “ไอ้โฮ! เหนื่อย

มากหลงพอ ไม่ชอบเลย” กลับมาอยู่เมืองไทย เวลากลับมาอยู่เมืองไทยแล้วเขาก็มาประพฤติปฏิบัติเหมือนกัน เพราะว่าเขาเห็นว่าชีวิตมีคุณค่า เห็นไหม คนถ้ามีความคิด

แล้วเขาเป็นคนที่พูดถึงว่าจะเอาทางโลกนะ มีคนเรียกตัวเขาตลอดเวลา เดือนสองแสนสามแสนนะ เขามาปรึกษา “หลงพอ เอาไหม” เรียบอก “เอาสิ” เขาไม่เอา นี่เขาไม่เอานะ เขาปฏิบัติธรรมดีกว่า

เวลาคนที่เขาอยู่เมืองนอกเมืองนา มา ชีวิตเหมือนกัน เห็นมาเหมือนกัน แต่ทำไมเขาเลือกอย่างนี้ละ แล้วถ้าเป็นคนอื่นนะ เราต้องอยากจะเลือกแบบนั้น ถ้าเลือกแบบนั้นนะ เราจะบอกว่า ถ้าจะเลือกแบบนั้นเริ่มต้นในวัยทำงาน พอทำงานแล้วเราก็กะเก็บหอมรอมริบให้ไว้ใช้ชีวิตเมื่อแก่ แล้วเราก็มารับประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเวลามารับประพฤติปฏิบัติของเรา นี่มันสมบัติของเราทั้งสิ้นนะ นั่งสมาธิเจ็บก็ของเรา นั่งสมาธิเหนื่อยก็ของเรา นั่งสมาธิเป็นสมาธิก็ของเรา แล้วถ้ามันเกิดปัญญาก็ของเรา นี่ปฏิบัติมันของเราทั้งสิ้น ของเราทั้งสิ้น แล้วถ้าทำไป พยายามปฏิบัติเพื่อเราๆ ไง

ฉะนั้นบอกว่า ทำไมต้องทำความสงบของใจ บอกว่า ทำไมต้องทำสมาธิ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา

ทำสมาธิเพื่อให้จิตมันมีสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน

งานทุกงานนะ เดียวนี้ทำงานที่บ้านๆ เขาก็ต้องมีโน้ตบุ๊กทำ ทำงานที่บ้านนอนฝันไข่มุนี่เหมือนกัน เวลาทำงานที่หัวใจๆ สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน จิตสงบแล้วนั้นจะเป็นฐานที่ตั้ง ฐานที่ทำงานของตน จิตสงบนะ

ไฉนมันเพื่อเจ้า ทำงานแบบเพื่อฝัน “ไม่ต้องทำความสงบของใจเข้ามา ใช้ปัญญาไปเลย” ปัญญาก็เพื่อเจ้าเพื่อฝันอยู่อย่างนั้นนะ เพื่อฝันมันก็ได้ความเพื่อเจ้า แล้วความเพื่อเจ้าพอเพื่อเจ้าขึ้นมาะ ถ้าทางโลกเขาเรียกตรรกะ มันมีตรรกะ มันมีความคิดไฉ่ แล้วก็พูดกันแค่นั้นนะ

ถ้าเป็นวงกรรมฐาน วงปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่ท่านทำจริงนะ ครูบาอาจารย์ท่านยิ้มๆ ท่านไม่พูดหรอก มันเรื่องไร้สาระ

หลงเวลาทำนพุดประจำ สมาธิยังทำไม่ได้ ทำอะไรกัน

ถ้าสมาธิทำได้ มันเหมือนสามัญสำนึก เราเกิดเป็นคนเหมือนกันใช่ไหม เป็นชาวพุทธเหมือนกันใช่ไหม ทะเบียนบ้านว่านับถือพระพุทธศาสนาใช่ไหม แล้วคนไปวัดเท่าไร แล้วพอไปวัดแล้วปฏิบัติก็คน เหมือนกันไง ก็เหมือนกันไง ชาวพุทธเหมือนกันไง ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไง คนไทยที่เป็นพระพุทธศาสนานับถือศาสนาพุทธ แล้วมันรู้จักวัดไหม แล้วมันเคยปฏิบัติธรรมไหม ไม่เคย นี่ไง โดยส่วนใหญ่ไง

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าสมาธิยังทำไม่ได้ๆ ตัวตนมันอยู่ไหน

เขาบอกว่าสมาธิเป็นตัวตน

ก็ตัวตนนะสิ ก็เขาจะมาละตัวตน เขาไม่เอาตัวตนละ เขาจะเอาอะไรไปละละ

“สมาธิเป็นตัวตนเชียวนะ ปัญญามันเป็นการถอดถอน”

ปัญญาอะไร เพื่อเจอ

ทำความเข้าใจของใจเข้ามาก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ถึงสามัญสำนึกของตน ถึงตัวตนของตน ตัวตนของตนไอ้ตัวนี้ตัวเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ไอ้ตัวพาเกิดๆ คือหัวใจเรานี้แหละ แล้วถ้าหัวใจเรานี้เรายังทำสมาธิไม่ได้ เรายังรู้จักหัวใจของเราไม่ได้ แล้วเราจะพาหัวใจเราพ้นจากทุกข์ไปได้อย่างไร

คนที่พ้นจากทุกข์ๆ มันก็ต้องพาหัวใจเราพ้นจากทุกข์ เวลาหัวใจมันทุกข์มันยาก มันพุ่งมันชาน มันพุ่งชานขนาดไหน หายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โธ ผ่านปลายจมูกนี้ ผ่านสามัญสำนึก ร่างกายที่เป็นวัตถุธาตุของมนุษย์นี้ แต่มันจะเข้าไปสู่ใจของตนๆ

พอเข้าสู่ใจของตน ใจมันสงบระงับเข้ามา อธิปนาสมาธิ จิตใจนี้ไม่รับรู้ถึงร่างกายนี้เลย มันเป็นอิสระ ทั้งๆ ที่มันอยู่ในร่างกายนี้ มันยังไม่รับรู้ถึงร่างกายนี้เลย จิตใจมันมหัศจรรย์ขนาดนั้นนะ ถ้ามันเป็นนะ

แต่ทำกันไม่เป็นหรอก พอทำกันไม่เป็นก็ไม่เห็นคุณค่า พอไม่เห็นคุณค่าขึ้นมา ก็บอกว่าเป็นศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา ก็ใช้ปัญญากันไปเลยไง ใช้ปัญญาไปเลยก็เป็นตรรกะไง เป็นสามัญสำนึกของมนุษย์

บุคคลในประเทศไทยเกือบ ๗๐ ล้านคนที่จดทะเบียนว่าเป็นชาวพุทธ นับถือพระพุทธศาสนา นี่ไง เวลาที่ไม่ได้ทำความสงบของใจเข้ามาก็อย่างนั้นไง “ก็เป็นชาวพุทธนะ ก็พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญานะ ปัญญาที่มันมีทะเบียนบ้านนับถือพระพุทธศาสนา นะ มันมีสิทธิในการปฏิบัตินะ มันมีสิทธิเสรีภาพ” อู้อู้อู! พุดใหญ่เลยนะ แหม! จ้อยๆ เชียว เพ้อเจ้อ

แต่ครูบาอาจารย์ของเราจะ ท่านให้ทำความสงบของใจเข้ามาก่อนๆ พอจิตสงบไป พอจิตมันสงบนะ หยุดให้ได้ หยุดแล้วค้นคว้าหา ถ้าหยุดแล้วค้นคว่าหานะ พอหยุดแล้วก็มีความสุขของมัน เห็นไหม

อย่างคำถาม แต่ก่อนนั้นผมก็ใช้คำบริกรรม เวลาพุทโธชัดๆ พุทโธชัดๆ มาตลอดเวลา เวลาจิตมันสงบขึ้นมา พอจิตสงบแล้วก็พิจารณาฝึกหัดใช้ปัญญา พอจิตสงบแล้ว จิตสงบระงับ มีความสุขของเรา เราก็ฝึกหัดใช้ปัญญา การฝึกหัดใช้ ฝึกหัดใช้ค้นคว้าไปก่อน ใช้ค้นคว้าเรื่องของชีวิต ใช้ค้นคว้าถึงเรื่องของเวรของกรรม ค้นคว้าเรื่องธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฝึกหัดค้นคว้าไปๆ

เวลาฝึกหัดค้นคว้าไป เขาบอกว่า สักพักหนึ่งมันมีตัวหนึ่งผุดขึ้นมานะ แล้วเขาเรียกมันว่าไอ้ตัวเสือ

แต่เราจะบอกว่า ไอ้ตัวเสือกลั่นละตัวจริงนะนะ นั่นแหละตัวจริงๆ เลยแหละ

ถ้าเราค้นคว้า เราฝึกหัดของเราอยู่ตลอดเวลา มันจะจับต้องได้ อารมณ์ความรู้สึกของเราเหมือนวัตถุอันหนึ่งเลยละ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์อยู่ที่เขาคิชฌกูฏ ที่ว่าในถ้ำ ที่สอนหลานของพระสารีบุตรไง

“ถ้าเธอไม่พอใจต่างๆ เธอไม่พอใจต่างๆ เธอต้องไม่พอใจอารมณ์ความรู้สึกของเธอด้วย เพราะอารมณ์ความรู้สึกของเธอก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง”

นี่พูดถึงว่าพระอรหันต์นะ ครูบาอาจารย์ที่ท่านพิจารณามาแล้ว อารมณ์ความรู้สึก
อารมณ์เราที่มันเป็นนามธรรมๆ ท่านเห็นว่าเป็นวัตถุอันหนึ่งเลยแหละ ถ้าเธอไม่พอใจ เธอต้อง
ทิ้งอันนี้ไปด้วยไง

แล้วเวลาฝึกหัดพิจารณา ฝึกหัดพิจารณาเราก็ใช้สัญญาอารมณ์พิจารณาต่อไปไง เวลาถ้ามันละเอียดลึกซึ้งเข้าไป ใจตัวผุดขึ้นมานั่นละ วัตถุอันหนึ่งนั่นละ พอเขาจับต้องได้ เขาบอกว่านั่นละคือใจตัวเลือก แล้วเขาก็พ้นมันเลย ไล่ทุบมันเลยนะ โอ้โฮ! พอยิ่งไล่ทุบลงไป อู้ฮู! มันยิ่งมหัศจรรย์ มันมหัศจรรย์ของเขาไป

ทำความเข้าใจของเราเข้ามาแล้วเราก็ดัดพิจารณาอย่างนั้นนะ แล้วถ้าเจอไอ้ตัวเล็อก
จับไอ้ตัวเล็อกไว้ แล้วลองชีว่าไอ้ตัวเล็อกมันคืออะไร จับไอ้ตัวเล็อกไว้นะ แล้วแยกแยะมัน
แยกแยะมัน ถ้ามันเป็นอารมณ์ความรู้สึกมันต้องประกอบไปด้วยขันธ ไปด้วยอารมณ์ความรู้สึก
ของมัน แล้วพยายามฝึกหัดนะ นี่พูดถึงว่าเจอไอ้ตัวเล็อก สิ่งที่เขาเจอ จับต้องได้ไง

เวลาครูบาอาจารย์ของเราะ พยายามทำความเข้าใจเข้ามาก่อน หยุด หยุดการเคลื่อนไหว แล้วถ้ามีสติมีปัญญาค้นคว้าๆ ที่ครูบาอาจารย์ของเราค้นคว้าก็ค้นคว้าตรงนี้ไ้

เวลาจิตสงบแล้วเขาบอกว่าฝึกหัด ฝึกหัดพิจารณานะ พิจารณาธรรมแล้วมันก็มี
ความสุข มีความราบรื่น มันมีความสุขมากเวลาพิจารณาธรรมๆ

อันนั้นก็เป็นฝึกหัดใช้ปัญญา การฝึกหัดใช้แบบนี้ เพราะเราเกิดเป็นมนุษย์ใน สามัญ
 สำนึกของมนุษย์ สถานะของความเป็นมนุษย์ใน นี่ผลของวิญญูะใน เกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็น
 เทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม สถานะคือชีวิต คือภพชาติของเรา เราก็พิจารณาได้ เราก็คิดได้

นี่ไง ที่ว่าบอกว่ามันเป็นตรรกะๆ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้น
เกิดขึ้นจากสามัญสำนึกของเรา ปัญญาที่เกิดขึ้นจากสถานะของความเป็นมนุษย์ของเรา แต่
เวลาถ้าทำความเข้าใจเข้ามา จากปุถุชนเป็นกัลยาณชน ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญาๆ ถ้ามันจับใจ
ตัวเลือกได้ นั่นนะ ถ้ามันพิจารณาตัวเลือกได้มันยกขึ้นสู่บุคคล ๔ คู่ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติ

ผล เห็นไหม เวลามันเป็นอริยสัจ อริยภูมิต่างๆ ขึ้นไป เราฝึกหัดใช้ตรงนั้น ถ้ามันเป็นตามความเป็นจริงนะ

เพราะสิ่งที่ว่าพอจิตมันสงบแล้ว มันชัดๆ ของมัน พอจิตสงบแล้วเขาพยายามฝึกหัดพิจารณาธรรม พิจารณาธรรมมันก็มีความสุข มันฝึกหัดใช้ปัญญาไปเรื่อย มันพิจารณาธรรม มันนุ่มไปสู่ธรรม มันสะท้อนใจมาก เป็นครั้งเป็นคราว เขาทำมาอย่างนี้ตลอด เพราะทำมาอย่างนี้ไง มันก็เลยลึกซึ้งไปเรื่อยๆ ใจ ลงไปในแนวลึก แนวลึกใจ พอลงไปแนวลึกขึ้นมา ใจตัวเลือกโผล่เลยละ แล้วพอเขาบอกเขาจับได้ เขาพิจารณา เขาพันบ๊บบๆ เลย โอ้โฮ! มันยิ่งสะท้อนใจใหญ่

สิ่งที่ทำไปแล้ว มันเป็นอดีตไปแล้ว สิ่งที่เป็นอดีต อดีตอนาคตมันผ่านไปแล้ว สิ่งที่ยังเกิดมาไม่ได้ สิ่งที่เป็นจริงๆ ในปัจจุบันนี้ ถ้าเป็นปัจจุบันนี้ ฝึกหัดใช้ของเราต่อเนื่องไป

นี่พูดถึงว่าเวลาเขาเจอใจตัวเลือกนะ

เราจะบอกว่า นั่นแหละตัวจริงละ ตัวจริงๆ เลยมันมา มันไม่อยู่ในตำราหรอก

ในตำรานี้เป็นเรื่องหนึ่งนะ เวลาเราทำความเข้าใจเข้ามา หยุดแล้วค้นคว้าฯ บางคนไม่มีอำนาจวาสนา ค้นคว้าไม่เจอใจ ถ้าค้นคว้าไม่เจอ ค้นคว้าไม่เห็น ก็ฝึกหัดใช้ปัญญาไป

ก็อย่างที่ว่าเริ่มต้นนี้ เริ่มต้นเขาบอกเลยนะ พอจิตสงบแล้วฝึกหัดพิจารณาธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พิจารณาไปๆ มันสะท้อนใจมาก

ถ้าจิตสงบแล้วเป็นอย่างนี้ ถ้าจิตมันสงบมีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน จะพิจารณาสิ่งใดก็ได้ แต่มันจะมีผลของมัน มีผลคือว่ามันสะท้อนใจ

คำพูดคำนี้เราพูดเล่นกันทุกวันเลย มันเป็นคำพูดเล่นพูดหยอกกันตลอดเวลา มันก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่พอจิตสงบแล้ว พอเราพิจารณาไปแล้ว โอ้โฮ! มันสะท้อนใจ มันมีรสชาติ นี่เพราะอะไร เพราะว่าจิตมันดีขึ้น จิตมันมีกำลังของมันขึ้น แล้วพอพิจารณาไปแล้วมันจะเป็นมรรคเป็นผลไง มันจะเป็นข้อเท็จจริงใจ

เราไม่ใช่พูดเล่น พูดหยอก พูดล้อ ใช้น้ำมันพูดจาส่อเสียด พูดจาล้อเล่น พูดจาเพ้อเจ้อ นี่ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไง แต่พอเอาจริงเอางั้นขึ้นมามันเกิดจากจิต จิตมันเป็นไปขึ้นมา แล้วพิจารณาซ้ำๆ ไป

นี่เขาไปเจอไอ้ตัวเสือกมันขึ้นมา

จับตัวนั้นไว้แล้วพิจารณาต่อเนื่องไปนะ

นี่พูดถึงคำถามต่อไปก็ข้อ ๒๕๐๔. ภาวนาเหมือนกัน

ถาม : ข้อ ๒๕๐๔. เรื่อง “ภาวนา”

กราบขอบพระคุณ ผลของการภาวนารอบก่อนที่เล่าถวายไป จากเพราะอาการที่เกิดขึ้นนั้น แล้วพยายามทำซ้ำๆ เพื่อการตรวจสอบ เพราะไม่เชื่อ แล้วพยายามฝึกหัดใช้ปัญญาพิจารณาซ้ำไปซ้ำมาแล้วมันปล่อย แต่อาการที่เจออย่างนั้นมันยังไม่เจออีก แต่มันรู้ว่ามันอยู่ อยู่ในจิตนี้แหละ แต่มันไม่แสดงตัวออกมาให้เห็นแบบที่เล่าถวาย

กระผมพยายามทำต่อเนื่องไป เริ่มชำนาญในวิธี พยายามทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าเพื่อตรวจสอบอาการนั้นก็ยังไม่เกิดขึ้นมาให้เห็นอีก แบบที่จับได้ตัวเป็นๆ ขอคำชี้แนะจากหลวงพ่อด่วนครับ

ตอบ : เวลาที่มันจับได้แล้วนะ เวลาคนเรานั้นนะ เวลาโศลกของหลวงปู่ดูลย์ไง

ความคิดทั้งหมดเป็นสมุทัยมันส่งออก ความคิดทั้งหมดเลยมันส่งออก เป็นสมุทัย ผลของสมุทัยเป็นทุกข์ เวลาจิตเห็นจิตเป็นมรรค ผลจากการพิจารณาจิตเห็นจิตนั้นเป็นนิโรธ

ผลของการส่งออก เวลาเราพิจารณาของเรา เราคิดของเรา มันส่งออกทั้งนั้นแหละ ทำสมาธิๆ เข้ามา สิ่งที่มีมันพุ่งซานๆ คือมันส่งออก ส่งออก เราทำให้สิ่งที่มันส่งออกให้กลับมาสู่ใจของตน กลับมาสู่ใจของตน

คิดเท่าไรก็ไม่ต้องหยุดคิดไง เวลามันหยุดคิดนะ การหยุดคิดนั้นก็ต้องใช้ความคิดไง

นี่ก็เหมือนกัน เวลาพิจารณาของเราต่อเนื่องไป ฝึกหัดพิจารณาของเราไปๆ

ผลของความคิดทั้งหมดมันเป็นสมุทัย เป็นสมุทัยเพราะมันออกจากจิต มันส่งออกหมด โดยธรรมชาติ นี่สามัญสำนึกของมนุษย์ มนุษย์เป็นอย่างนี้ สามัญสำนึกโดยวิทยาศาสตร์ โดยความเป็นมนุษย์ เพราะเราเกิดในวิภวฐานะ สถานะของมนุษย์เป็นอย่างนี้

แต่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านก็เป็นมนุษย์นี่ เวลาท่านประพาสปฏิบัติขึ้นมา บุปเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ ก็สามัญสำนึกของมนุษย์นี่ แล้วมันย้อนกลับเข้าไปสู่จิตของท่าน แล้วย้อนเข้าไปสู่จิตของท่าน เวลาท่านใช้อาสวักขยญาณทำลายอวิชชา ใจ พอทำลายอวิชชา พญามารในหัวใจของท่านตายหมดใจ

นี่มันข้อเท็จจริงของมนุษย์ แต่เวลาปริยัติการศึกษาแล้วก็คิดว่าความคิดที่เราส่งออกอยู่นี้มันเป็นปัญญา เราใช้ว่าความคิดมนุษย์ก็เป็นปัญญา ความคิดมนุษย์เป็นปัญญา

ความคิดมนุษย์มันเป็นปัญญาโลกียปัญญา ปัญญาของโลก ปัญญาจากโลกทัศน์ ฐานะของภพ ฐานะของจิต เราคิดได้ในหัวใจของเรา เราคิดได้ในสมองของเรา เราคิดได้ในตัวของเรา คนอื่นคิดแทนเราไม่ได้ เราก็ไปคิดแทนคนอื่นไม่ได้ แล้วเวลาธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงต้องทำความเข้าใจเข้ามา

ความคิดทั้งหมดส่งออก ส่งออก มันเป็นสมุทัย ผลมันเป็นทุกข์เพราะมันส่งออก

แล้วเวลาพิจารณาไปๆ พอมันพิจารณาธรรมๆ นั่นก็ฝึกหัดใช้ นี่คือวิปัสสนาอ่อนๆ นี่คือการฝึกหัดใช้ปัญญา พอจิตผ่องใสแล้วผมก็พิจารณาธรรม พิจารณาธรรมชาติของพระพุทธเจ้า พิจารณาถึงคำสั่งสอน มันก็สะท้อนใจ มันก็มีความมหัศจรรย์ แล้วพอพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า

เพราะมันพิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า นี่แหละเป็นต้นเหตุ เป็นต้นเหตุตั้งแต่ต้นเชือก จับต้นเชือกได้ก็สาวไปมันก็ถึงกลางเชือก ถึงปลายเชือก แล้วปลายเชือกมันผูกอะไรไว้ละ ผูกวัว ผูกควาย ผูกช้าง มันผูกอะไรไว้ เชือกเส้นนี้มันผูกอะไรไว้ อะไรอยู่ที่ปลายเชือกนั้น จะเป็นวัว เป็นควาย เป็นช้าง หรือเป็นรถยนต์ ปลายเชือกสาวไปไหน นี่เวลาถ้ามันสาวไป

ฉะนั้น ผลของภาวนา เวลาที่พิจารณาไปแล้วเวลามันเกิดไธโสเกิดตัวนั้นแล้ว พิจารณาไปแล้วมันสะท้อนใจมาก แต่ตอนนี้ทำแล้วมันไม่เห็นอีกเลย

ทำแล้วไม่เห็นอีกเลย เราก็พิจารณาซ้ำของเราไป กลับมาที่หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ กลับมาที่ปัญญาอบรมสมาธิ

ธรรมทั้งหลาย ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล สมาธิ ปัญญา ปัญญามันจะเกิดได้ ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิมันจะเกิดภาวนามยปัญญา ถ้าไม่มีสมาธินะ มันเกิดโลกียปัญญา คือมันเกิดความคิดเราเอง ความคิดสามัญสำนึกนี้ ถ้าไม่มีสมาธิเป็นตัวแบ่งแยก ตัวสมาธิมันเป็นตัวแบ่งแยกระหว่างโลกกับธรรม

ถ้าไม่มีสมาธิ ก็เราคิดกันอย่างนี้ไง ก็เราคิดนี้ ทุกคนคิดได้ทุกคนเลย แต่คิดจากตัวตนของตนเพราะไม่มีสมาธิ พอใครทำสมาธิได้ๆ นะ ถ้าเราจะคิดแบบโลกก็ได้ พอเรามีสมาธิ พอสมาธิมีความสุข แล้วถ้ามันฝึกหัด ตริกันในธรรมๆ มันจะไปแล้ว มันจะไป มันจะแตกต่าง มันจะไปนะ มันจะไป หมายความว่า มันคิดแล้วมันทะลุปรุโปร่ง

คำว่า “ทะลุปรุโปร่ง” คือคิดแล้วมันจบใจ คิดเรื่องอะไรแล้วมันก็เป็นไตรลักษณ์ คิดอะไรแล้วมันเป็นธรรมคำสอนใจ มันมีเกิดขึ้น มีตั้งอยู่ แล้วมันจบ คือคิดแล้วเริ่มต้นตั้งแต่เหตุ แล้วกระบวนการของมัน แล้วก็จบ แล้วก็จิตผ่องใส แล้วก็เข้าใจ เห็นไหม ถ้ามีสมาธิ ถ้ามีสมาธิมันจะคิดแบบนี้ แล้วฝึกหัดไปๆ

พอฝึกหัดไป ฝึกหัดก็ไล่ต้อนไปเรื่อยๆ ก็เลสมันโดนไล่ต้อนไปมันจวนตัว มันต้องแสดงตัว จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นอาการของจิต

แล้วถ้าจิตเห็นอาการของจิต ถ้ามันจับต้องได้นะ เขาบอกจับต้องได้แล้วไอ้ตัวเสือก แต่คราวนี้มันไม่เกิดอีกเลย

จับต้องได้แล้วคือเราจับตัวมันได้แล้ว ทำความสงบของใจเข้ามาแล้วฝึกหัด ฝึกหัดให้มันสงบเข้ามา แล้วใช้ปัญญาไล่เข้าไป มันจะไปเจอตัวนั้น

จับได้แล้ว มันได้แล้ว เพียงแต่ว่าจับได้แล้ว จับได้แล้วคือเห็นใจ หยุดแล้วค้นคว้า

การขุดคุ้ยขุดหากิเลสนี้เป็นเรื่องหนึ่ง ถ้าเริ่มต้นถ้าเราจะไปขุดไปหา มันก็หลบก็ซ่อน มันก็ทำให้เราไม่เห็นมัน แต่คราวนี้เราพิจารณาของเราๆ มันโผล่มา มันโผล่มาเพราะอะไร มันโผล่มาเพราะเราฝึกหัดพิจารณาไปเรื่อยๆ ใจ

มันก็เหมือนเด็กมันเล่นซ่อนแอบกันนะ มันไปแอบที่ไหน เราก็หาๆ พอไปเจอตัวมันไง พอเจอตัวเด็กเล่นซ่อนหากัน แต่กิเลสมันไม่ใช่เล่นซ่อนหา กิเลสมันเป็นเรื่องจริงๆ มันอยู่ที่จิตได้ สำนึกเราจริงๆ แต่ไม่มีใครฝึกหัดแล้วเข้าไปค้นหามันได้จริง

ถ้าค้นหาได้จริงมันต้องเป็นแบบนี้ จิตเห็นอาการของจิต มันจะเห็นเป็นรูปอะไรก็ได้ นี่เรา เห็นเป็นอาการ เห็นเป็นสิ่งที่ผุดขึ้นมา ถ้าเราจับต้องได้ เราพิจารณาของมันได้

แล้วที่นี้เขาบอกว่า พอจะมาพิจารณาจริงๆ เข้า ที่นี้หามันไม่เจอแล้ว

หามันไม่เจอแล้วกลับมาที่สมาธิ

หามันไม่เจอแล้วนั่งร้องไห้ ประกาศคนหาย ว่ามันมีรูปร่างอย่างนั้น แต่งกายอย่างนั้น มีความสูงเท่านั้น ได้มาด้วยกันแล้วหายไป ประกาศหาคนหาย

แต่ของเราไม่ใช่ กลับมาทำความสงบของใจ

ถ้าคนไม่เข้าใจจะเตลิดเปิดเปิงนะ เตลิดเปิดเปิงว่า เราได้เจอไอ้เสือแล้ว แล้วพิจารณา แล้วมันหายไปแล้ว แต่เขาก็บอกว่า ก็ยังรู้อยู่ว่ามันมีอยู่

สิ่งที่เราพิจารณาแล้วมันหายไป แต่ก็รู้ว่ามันมีอยู่ รู้ เพราะรู้ว่ามันมีอยู่ มีความชัดใจอยู่ ยังมีความสงสัยอยู่ ยังไม่รู้แจ้งแทงตลอด รู้แต่ไม่แจ้ง รู้แต่สงสัย รู้ นี่ไง มันยังมีอยู่ไง

ถ้ามีอยู่ กลับมาทำความสงบของใจเข้ามา ทำความสงบของใจเข้ามาแล้วก็ฝึกหัดใช้ พิจารณาธรรมไปนั้นแหละ พิจารณาธรรมไป คือเราก็แหวกทาง แหวกทางไปเรื่อยๆ ถ้าจิตเรา ละเอียดได้ระดับ เดี่ยวเจอมัน พอเจอมันแล้วจับมันไว้ ไขตัวเสือกับมันไว้ แล้วไม่ต้องไล่มันไป ใช้ปัญญาพิจารณาคลี่ยๆ

ถ้าในการพิจารณานะ นักปฏิบัตินะ ผู้ที่ทำความสงบของใจเข้ามา พอใจสงบระงับแล้ว เขาต้องน้อมไปสู่สติปัฏฐาน ๔ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม

ถ้าจิตสงบแล้วเวลาเห็นกาย จะเป็นรูปภาพลักษณะใดก็ได้แล้วแต่ ไม่มีภาพต้นแบบ ไม่มี เพราะมันเป็นพันธุกรรมของจิต มันเป็นอำนาจวาสนาของคนนะ ถ้าเราจะเห็นกาย เห็นอะไรก็ได้ในร่างกายมนุษย์ เช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เห็นทั้งร่างกายเลยก็ได้

เห็นเป็นดับ ไต ไล่ พุง ปอด เป็นน้ำเลือดน้ำหนองก็ได้ มันอยู่ที่ว่าอำนาจวาสนาคือบุญบารมีของใคร แล้วถ้าเห็นแล้วเขาเรียกว่าอุคคหนิมิต คือเห็นนิมิตเป็นอุคคหนิมิต แล้วถ้าจิตมันสงบระงับแล้ว จิตสงบระงับแล้วจิตสมาธิของคนมีกำลัง ภาพนั้นมันจะทรงอยู่ได้

แต่บางคนนะ เรามีอำนาจวาสนาน้อย เราทำความสงบของใจของเราได้ พอใจเราสงบระงับ เราเห็นภาพนี้ได้ แต่ภาพนี้ไม่นิ่ง ไม่คงที่ ภาพนี้ไหล ภาพนี้แปรปรวน แสดงว่ากำลังสมาธิไม่พอ เราต้องวางภาพนั้น แล้วกลับมาที่พุทโธๆๆๆ กลับมาทำสมาธิให้มันคงขึ้นมา แล้วถ้ามันคงแล้ว มีกำลังแล้วนอนไป ไม่เห็นแล้ว ไม่เห็นแล้วก็ฝึกหัดใหม่ ทำใหม่ ไปดูเวทนาจาก็ได้ ไปดูจิตก็ได้ ไปดูธรรมก็ได้ เราพิจารณาธรรมของเราไป

นี่พูดถึงว่า ถ้าจิตเราตั้งมั่นแล้วนอนไปเห็นกาย จะเป็นผม ขน เล็บ ฟัน หนัง กระดูก เส้นเอ็น ฟังผิด จะเห็นเป็นอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง ได้ทั้งนั้น เป็นภาพเป็นอุคคหนิมิต ถ้าสมาธิตั้งมั่น

คำว่า “สมาธิตั้งมั่น” คือพลังไฟฟ้า พลังงาน ๒๑๐ มั่นสมบุรณ์ ถ้าไฟมันตก ไฟมันตกหรือไฟมันเกิน ก็เหมือนสมาธิ สมาธิของคนอ่อนแอ สมาธิของคนไม่เสถียร สมาธิ ภาพนี้มันจะอยู่ไม่ได้ แล้วถ้ามันอยู่ไม่ได้ก็ต้องกลับมารักษไฟให้มันเสถียร พอเสถียรก็กลับมาทำความสงบของใจเข้ามา พอเสถียร นอนไป ถ้ามันเห็น เวลามันแยกได้ มันขยายส่วนได้ เขาเรียกว่าวิภาคะ

อุคคหนิมิต นิมิตที่เราเห็น อุคคหนิมิต วิภาคะคือขยายส่วนแยกส่วน นี่คือการวิปัสสนา นี่โดยตำรา ในการปฏิบัติธรรมในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ มันมีอยู่ในแนวทางสติปัฏฐาน ๔ เลยละ แต่เวลาผู้ที่ปฏิบัติ เวลาที่ครูบาอาจารย์ที่ทำเป็นหรือท่านเคยทำได้ มันเหมือนเซฟใหญ่ เซฟใหญ่อาหารอะไรก็ได้ ครูบาอาจารย์ที่ท่านผ่านมาแล้วท่านจะรู้ ท่านเป็นเซฟใหญ่ ที่มีวัตถุดิบอะไรจะประกอบเป็นอาหารอะไร

นี่เหมือนกัน เราเป็นเซฟฝึกหัด เปิดตู้เย็นแล้ววงเลยละ จะทำอะไรดีหว่า จะทำอะไรดีหว่า งงไปหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน เวลาถ้ามันเป็นไป เราจะยกว่าตัวไอ้เสื้อกั๊กนั้นนะ นั่นนะคือเห็นตัวตนของตน ที่นี้เพียงแต่ว่าผู้ปฏิบัติเขาตื่นตื่นหรือเขามีมุมมองอย่างนี้ว่ามันเป็นตัวที่แทรกเข้ามา ถึงตั้งชื่อมันว่าไอ้ตัวเสื้อกั๊ก เพราะว่าอะไร เขาพิจารณาธรรมไป พอจิตสงบแล้วพิจารณาธรรมขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นอนิจจัง มันเป็นอนัตตา มันเป็นเช่นนั้นเอง พิจารณาไป แล้วมันก็สะท้อนใจ สะท้อนใจเพราะอะไร สะท้อนใจเพราะจิตมันสงบ จิตเป็นเรา

เหมือนบุคคลธรรมดาที่เป็นคนดี ทำสิ่งใดที่มันขาดตกบกพร่องไปก็เสียใจ เพราะเป็นคนดี แต่ถ้าเป็นคนชั่วๆ ไปจะทำสิ่งใดที่ขาดตกบกพร่องไปก็เป็นเรื่องธรรมดา เพราะเขาไม่สะท้อนใจ

แต่ถ้าจิตมันสงบแล้ว ทำความสงบของใจเข้ามา พอจิตสงบแล้วถ้ามันคิดพิจารณาธรรม ไปแล้ว มันทั้งสะท้อนใจ มันทั้งมีรสชาติ มันเป็นการฝึกหัดปฏิบัติ นี่เป็นคุณงามความดี นี่สมบัติของเราๆ ไม่ต้องเวลาตายไปแล้วให้ใครมาเคาะใจ ไม่ต้อง

หลวงตาบอกเลย ห้ามสวดกุสลาณะ เพราะเราทำพอแล้ว เราทำสมบูรณ์แบบแล้ว ไม่ต้องมาบอก

นี่ก็เหมือนกัน เวลาที่จะไม่ต้องมาบอก มันต้องผ่านเหตุการณ์อย่างนี้ ผ่านเหตุการณ์ที่ ตัวรู้ ตัวเห็น ตัวพิจารณา ตั้งแต่ล้มลุกคลุกคลานจนเห็นตัวตนของมัน จนพิจารณาของมันได้ แล้วถ้าธรรมจักรไปแล้ว ปัญญากับกิเลสมันต่อสู้กัน

เวลาธรรมะของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเรา กองทัพกิเลสกับกองทัพธรรม แต่เดิมกองทัพกิเลสมันยิ่งใหญ่อยู่ในหัวใจของเรา มันคิดสิ่งใด มันปรุงสิ่งใด ทั้งๆ ที่เรื่องธรรมะนี่แหละ แต่กองทัพกิเลสเอามาใช้ไง แล้วก็คิดในหัวใจของเรา ปรุงในหัวใจของเรา เราก็เพลิดเพลิด เราก็ภูมิใจไง แต่พอเราฝึกหัดศีล สมาธิ ปัญญา เรามีสติมีปัญญาของเรา ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น นี่กองทัพธรรมเกิดแล้วละ

พอกองทัพธรรม กองทัพธรรมคือกองทัพสังฆธรรม ศีล สมาธิ ปัญญาจริงๆ เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิจึง เป็นสมบัติของเรา เพราะสติมันก็ยับยั้งความรู้สึกนึกคิดได้ สมาธิก็รุ่มเย็นในหัวใจ เกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดขึ้นมา นี่กองทัพธรรม เวลากองทัพธรรมมันจับกิเลส แล้วมันแยกมันแยะ มันคลี่คลาย นี่ระหว่างกองทัพธรรมกับกองทัพกิเลสเข้าเผชิญหน้าต่อการประพฤติปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ที่ท่านทำมา ท่านรู้ท่านเห็นอย่างนี้ชัดๆ

เราถึงบอกว่าเวลามันเกิดขึ้นในใจแล้ว อู๋ฮู! มันจะเดินจงกรมทั้งวันทั้งคืนได้อย่างไร มันจะนั่งสมาธิทั้งวันทั้งคืนได้อย่างไรถ้ามันไม่มีเหตุการณ์ที่มันเกิดการเผชิญกัน การกระทำกันในหัวใจ นี่เวลาภาวนาติด เวลาภาวนาเป็น เวลาครูบาอาจารย์เราท่านพิจารณาอย่างนี้

ฝึกหัด ฝึกหัดของเราไปไ้

เขาบอกว่าไม่เจอมันแล้ว ไม่เจอมันแล้ว

หลวงตาท่านบอก ไปหาหลวงปู่มันไ้ ท่านสอนเหมือนเด็กๆ เลยนะ ถ้าจิตมันเลื่อม มันเหมือนเด็กๆ มันหิว ไม่ต้องไปตามหาตัวเด็ก เพราะตามหาตัวเด็กจะไม่เจอตัวมัน เด็กมันหิวแล้วมันต้องการอาหาร ให้กำหนดพุทโธๆ ไว้ ถ้ามันหิวมันกระหาย เดียวมันจะกลับมากินอาหารของมันเอง

ไ้นี้ก็เหมือนกัน ไ้ตัวเสือไม่เห็นมันแล้ว แล้วจะวิ่งไปหามันไม่เจอหรอก กลับมาพุทโธ กลับมาหาอาหารของมัน แล้วกลับมาพุทโธ กลับมาปรับพื้นฐานของเราให้จิตเราสงบระงับเข้ามา แล้วพอจิตสงบระงับแล้วก็ทำเหมือนเดิม

ทำเหมือนเดิมคือว่า ถ้ามันไม่รู้ไม่เห็นสิ่งใด มันก็จะพิจารณาธรรมไ้ พิจารณาธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พิจารณาก็ฝึกหัดเบิกทาง เบิกทางให้เราเข้าไปเห็นตัวจริงของมัน ถ้าเข้าไปเห็นตัวจริงของมัน จับมันไ้

เพราะเข้าไปเห็นตัวจริง ใครเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงนะ ขนลุกขนพอง เมื่อก่อนเราเปรียบว่ามันเหมือนไดโนเสาร์ เป็นฟอสซิล ฟอสซิลที่มันฝังอยู่ที่ใจ นักวิทยาศาสตร์ไปเจอนะ ไปเจอไ้พวกซากสัตว์โบราณ เขาเห็นแล้วเขาสะเทือนใจมาก เขาปลื้มใจมาก

อันนี้ก็เหมือนกัน ประสบการณ์ของเราละ เวลาไปเห็นมันเหมือนไปเห็นฟอสซิลต่างๆ ที่มันฝังอยู่ในหัวใจ ไ้ตัวกิเลสละ เห็นแล้วมันสะเทือนใจมาก น้ำหูน้ำตาพรากเลยละ แล้วพอจับมันได้ เออ! ภูเจอดัวมึงแล้วนะ

เหมือนหลวงตาท่านพูดเลย เวลาท่านต่อสู้กับกิเลส สู้มันไม่ได้ไง จะไปบิณฑบาตยัง บิณฑบาตไม่ไหวเลย ต้องไปนั่งกลางทาง แล้วนั่งน้ำตาไหล มึงเอาภูขนาดนี้นะ ถ้าวันใดกูเห็น ตัวมึงนะ แล้วกูจะเอาชนะมึงได้นะ วันนั้นกูจะเอาเต็มทีเลย

เวลาเราฟ่ายแพ้เป็นอย่างนี้ หลวงตาท่านก็เคยฟ่ายแพ้มาก่อน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านก็เคยฟ่ายแพ้มากทั้งนั้น แต่ผู้ฟ่ายแพ้ที่ท่านกลับฮึดสู้จนท่านมีคุณธรรมในหัวใจ จนท่านสิ้น กิเลสไปทั้งสิ้น

ครูบาอาจารย์เราทำมาหมดแล้ว เวลาที่มันฟ่ายแพ้ เวลามันทุกข์ยากนะ แสนทุกข์ยาก แต่ถ้าวันใดมันสร้างสมกำลังขึ้นมาจนตั้งตัวได้ แล้วกลับไปเผชิญหน้ากับมันนะ เออ! คราวนี้กู จะเอามึงบ้าง นี่เวลาปัญญามันเกิดนะ

เวลาเราทำความเข้าใจเข้ามา พอใจสงบระงับแล้ว ถ้าเจอไอ้ตัวเสือหรือจับไอ้พวก นี้ได้ เราพิจารณาไป แยกแยะไป ในขั้น ๕ มีขั้น ๕ มีนอก มีใน พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ผีก็หัด ไม่ไว้ใจอะไรทั้งสิ้น เวลามันปล่อยวางขนาดไหนนั่นเป็นของชั่วคราวๆ เขาเรียกว่าตึงคับหนาน ผู้ ที่เวลาปล่อยแล้วเขาเรียกว่าปล่อยชั่วคราว

เวลาการปล่อยชั่วคราว ปล่อยโดยปัญญา มันจะเกิดความสุขมาก มันจะสำคัญตกว่า เป็นพระอรหันต์ มันจะสำคัญตกว่ามันเป็นพระอรหันต์นะ เพราะมันมหัศจรรย์มาก

แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์จริงๆ นะ เขาบอกว่าไอ้นั่นนะกองขี้ควาย ของเด็กเล่น มันเพิ่ง เริ่มต้น แบบผีก็หัด แบบผีก็หัดของการพิจารณาจิต การพิจารณาธรรม นี่คือการผีก็หัด เพิ่ง เริ่มต้น แต่ไอ้คนพิจารณานะ “อืม! นี่พระอรหันต์เป็นอย่างนี้เองนะ นี่พระอรหันต์” แล้วมันเสื่อม หมดนะ

ไอ้กรรมนี้เราก็จะวัดถึงภูมิของคน ถ้าภูมิของคนที่มีอำนาจวาสนาบารมีนะ เขาจะไม่เชื่อ ผลของการปฏิบัติของตน เขาจะทำซ้ำทำซาก เขาจะตรวจสอบของเขาเพื่อไม่ให้มันเสื่อม เพราะ เสื่อมแล้วมันเจริญขึ้นมาได้ยากไง แต่ถ้ามันตรวจสอบอยู่ ถ้ามันผิดมันพลาดมันก็แก้ไขของมัน ไป

เริ่มต้นเขาเรียกว่าตึงคับหนาน ของชั่วคราวๆ เวลามันสมุจเฉทนะ พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เวลามันขาด กายเป็นกาย จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ จิตเด่นมาก หลวงตาบอกว่ามันแยกกันหมด ๓ ทวีป แล้วกลับมาต่อกันไม่ได้เลย ชันธ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชันธ ๕ ชันธ ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชันธ ๕ สักกายทิฐิ ๒๐ ขาดไปจากหัวใจ ดังแขนขาด ชัดๆ

นี่เวลาครูบาอาจารย์ท่านคุยกัน ธมฺมสากัจฉาใจ ไม่ใช่เพื่อเจ้อ เพื่อเจ้อไปคุยกันแต่ในปริยัติ ไรสาระมาก นั้นมันภาคปริยัติ นั้นคุยกันโดยทางวิชาการ มันไม่ได้คุยกันโดยข้อเท็จจริง โดยข้อเท็จจริง ปฏิบัติไป ปริยัติ ปฏิบัติ ไอนั้นมันครึ่งบกครึ่งน้ำ ทั้งกึ่งปฏิบัติ กึ่งปริยัติ มันเป็นอย่างนั้นนะ แต่ถ้าเป็นภาคปฏิบัติต้องเป็นแบบนี้

ฉะนั้น คำถามเนาะ ถามว่า ขอคำชี้แนะ ที่ว่าไฉ่ตัวเลือกตัวนี้หามันไม่เจอเลย

เคยเจอมันแล้ว รู้จักมันแล้ว แต่ที่ไม่เจอเลยเพราะอะไร เพราะกำลังเราอ่อนแล้ว กำลังเรามันไม่พอที่จะไปเจอของที่มีคุณค่า เราต้องกลับไปพุทโธ กลับไปที่ทำความเข้าใจเข้ามา แล้วพอพุทโธ ทำความสงบใจแล้ว พอมันสงบแล้วนะ ก็ยังไม่เจออะไรอีก ไม่เจออะไรเราก็ฝึกหัดใช้ปัญญาของเราไปเรื่อยๆ เพราะเป็นสมาธิ เป็นปัญญา ฝึกหัดใจ

การฝึกหัด หลวงตาท่านบอกว่า ฝึกหัดพิจารณาวิปัสสนาอ่อนๆ วิปัสสนาอ่อนๆ คือ อารูธ อารูธที่จะเข้าไปเจอกับกิเลสนั้น แล้วเราทำไปด้วยความสงบร่มเย็น อย่ากระทำได้ด้วยความประมาท อย่ากระทำได้ด้วยความเลินเล่อ อย่าทำด้วยความจับจด อย่าทำด้วยความอยากได้หวังผล อย่าทำเพื่อความอยากทั้งสิ้น ทำด้วยเป็นความเพียรของเรา เป็นความวิริยอุตสาหะของเรา แล้วฝึกหัดของเราต่อเนื่องไปๆ มันต้องเจอ

เพราะผู้ถามเขาบอกว่ามันมีอยู่ มันรู้

เห็นไหม เราก็รู้ ของมีอยู่ เราไปซ่อนของไว้ แล้วเราลืม หาไม่เจอ รู้อยู่ว่ามันมี ก็ค้นคว้าแสวงหา ต้องเจอ แล้วเจอแล้วก็ต้องใช้สติใช้ปัญญาพิจารณาของมันไปอย่างนี้ มันเป็นปัจจัยตั้งเป็นสันทิฎฐิโก มันเป็นผลงานของจิตดวงนั้น

ถ้าจิตดวงนั้นเป็นผู้บุกเบิก เป็นผู้ค้นคว้าเอง ทำสัมมาสมาธิเพื่อหยุด หยุดแล้วค้นคว้า ค้นคว้าเสร็จแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาฝึกหัดพิจารณาไป ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดอย่าง

นี่ ปัญญาในพระพุทธศาสนาคือภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา แม้แต่จำมาเป็นสัญญายังเป็นสิ่งที่น่ากลัวเลย

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงตาพระมหาบัวท่านกลัวมาก กลัวว่าลูกศิษย์ลูกหาจะจำคำสั่งสอนไปสร้างภาพ สัญญาร้ายนัก สัญญาทำให้การทดสอบ การทดลองของผู้ที่ปฏิบัติล้มเหลวหมดเลย เพราะมันไปเอาผลของครูบาอาจารย์มาเป็นตัวตั้ง คำว่า “ตัวตั้ง” ไม่ใช่กิเลสของตน

การประพฤติปฏิบัติมันต้องชำระล้างกิเลสของตน มันต้องจับกิเลสของตนเป็นตัวตั้ง มันไม่ใช่จับวิธีการของครูบาอาจารย์มาเป็นตัวตั้ง แล้วพยายามจะทำให้เป็นแบบนั้น นี่เขาเรียกว่าสัญญา

สัญญาร้ายนัก สัญญาทำให้นักปฏิบัติล้มเหลว สัญญาทำให้นักปฏิบัติเข้าสู่ความจริงไม่ได้ สัญญาๆ เวลาครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงท่านถึงพยายามไม่ให้พูด ว่าฟังแล้วให้เป็นคติธรรมได้ แล้วไปค้นคว้าเอา แล้วถ้ามันเป็นความจริงๆ มันต้องเป็นความจริงของบุคคลคนนั้น เป็นความจริงของผู้ที่ปฏิบัติ นั้น แล้วถ้ามันเป็นปัญญาขึ้นมา รสชาติของเรา เราทำอาหารเอง เรากินเอง เราไม่รู้ได้อย่างไร ของเราทำเอง กินเอง

นี่เหมือนกัน คีล สมาธิ ปัญญาของเรา เราสร้างเอง แล้วเราปฏิบัติเอง ของเราทำเอง กินเอง รู้เอง มันอยู่ในหัวใจของตนนะ นี่ถ้ามันเป็นความจริง ฉะนั้น สัญญามันถึงน่ากลัว

ฉะนั้นบอกว่า ขนาดที่ว่าไปจด ไปลอกเอาจากตำรา ยิ่งไร้สาระเลย ขนาดเทศน์สอนว่ากัน ใ้อสิ่งที่สำคัญๆ ครูบาอาจารย์ท่านจะละไว้ๆ เพราะกลัวไอ้กิเลสของผู้ฟังมันจะเอาไปสร้างภาพ แล้วเขาจะได้ความจริงเลยกลับไม่ได้ เขาจะได้ความจริงเลยกลับซับซ้อนต่อเนื่องเข้าไปอีก มันเป็นการทำลายผู้ปฏิบัติแนวทางหนึ่งเลย

แต่ถ้าครูบาอาจารย์ท่านเป็นจริงนะ ปัจจุบัน สันติภูลิโก เราทำเอง เราใช้ปัญญาเอง แล้วปัจจุบัน สันติภูลิโก เรารู้เอง เວ်